

Guía Docente				
Datos Identificativos				2019/20
Asignatura (*)	Psicoloxía do desenvolvemento de 0 a 6 anos	Código	652G01004	
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	1º cuatrimestre	Primeiro	Formación básica	6
Idioma	Galego			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Psicoloxía			
Coordinación	Porto Rioboo, Ana María	Correo electrónico	ana.prioboo@udc.es	
Profesorado	Porto Rioboo, Ana María Santorum Paz, María Rosa	Correo electrónico	ana.prioboo@udc.es rosa.santorump@udc.es	
Web				
Descrición xeral	<p>Esta materia xunto coa "Psicoloxía da aprendizaxe en contextos educativos" configuran o Módulo de Formación Básica do Título: Procesos educativos, aprendizaxe e desenvolvemento da personalidade de 0 a 6 anos (Orden ECI/3854/2007, do 27 de decembro).</p> <p>O núcleo de competencias básicas trata do coñecemento do desenvolvemento da psicoloxía evolutiva da infancia nos períodos de 0 a 3 e de 3 a 6 anos, en concreto nos dominios psicomotriz, cognitivo, lingüístico, social e afectivo-emocional.</p>			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A2	Coñecer os desenvolvementos da psicoloxía evolutiva da infancia nos períodos 0-3 e 3-6.
A3	Coñecer os fundamentos de atención temperá.
A4	Recoñecer a identidade da etapa e as súas características cognitivas, psicomotoras, comunicativas, sociais, afectivas.
A15	Coñecer os principios básicos dun desenvolvemento e comportamento saudables.
B1	Aprender a aprender.
B5	Traballar de forma colaborativa.
B11	Capacidade de busca e manexo de información.
B24	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.

Resultados da aprendizaxe		
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título	
Coñecer, comprender e valorar o coñecemento científico aportado desde a Psicoloxía do Desenvolvemento ao estudo dos procesos de cambio comportamental que se producen nos seres humanos como resultado de procesos de crecemento, desenvolvemento, experiencias vitais significativas (denominado xenericamente cambio evolutivo).	A2	
Coñecer e comprender a evolución psicolóxica das nenas e dos nenos no nivel educativo de infantil, é dicir, na primeira (0-3) e segunda infancia ou nenez temperá (3-6 anos)	A2 A3 A4 A15	

Coñecer e identificar as principais características psicoevolutivas do alumnado de educación infantil nas súas dimensións ou dominios cognitivo e social-relacional e a súa interrelación e continuidade.	A2 A3 A4 A15		
Identificar e analizar algunhas das características psicoevolutivas do alumnado na etapa de educación infantil, a través da observación, de autoinformes e estudos clínicos.	A2 A4	B1 B5 B11	
Planificar e realizar tarefas de forma crítica e creativa, como froito dun pensamento diverxente.		B24	C6
Manexar ferramentas informáticas e utilizar distintos recursos da rede para a procura de información.		B1 B5 B11	C6 C7
Elaborar táboas, perfís, cadros .... para a presentación de datos, puntuacións ou información.		B1 B11	
Elaborar informes de forma sistemática e planificada a partir de datos obtidos da aplicación de cuestionarios u observación.	A4	B1 B5 B24	C6
Entender o carácter interactivo do proceso de ensino/aprendizaxe nas situacións educativas, e en consecuencia valorar a asistencia á clase como o contexto en que se materializará o mesmo.		B1 B5 B24	
Valorar a participación, o diálogo e o debate, cunha actitude de respecto, tanto cara ás quendas como ás ideas, como formas de implicación activa e compromiso coa aprendizaxe.		B1 B5 B24	C6 C7
Sensibilizarse, comprometerse activamente, responsabilizarse e avaliar o propio proceso de aprendizaxe, desenvolvendo hábitos de traballo, esforzo, responsabilidade e actitudes de curiosidade, rigor científico e interese pola aprendizaxe e o traballo ben feito.		B1 B5 B24	C6 C7
Desenvolver técnicas e actitudes favorábeis á cooperación, coparticipación, compromiso e intercambio con outras compañeiras e compañeiros e desenvolver formas de conversación e pensamento exploratorias que favorezan a comprensión e construción do coñecemento.		B1 B5 B24	C6 C7
Recoñecer e valorar as diferenzas individuais rexeitando a discriminación baseada en diferenzas de sexo, clase social, crenzas, raza e outras características individuais e sociais. Aceptar e valorar a diversidade		B5 B24	
Desenvolver actitudes favorábeis ao desenvolvemento sotibel			C4

Contidos	
Temas	Subtemas
1. O DESENVOLVEMENTO NA EDUCACIÓN INFANTIL	1. A Psicoloxía do Desenvolvemento 1.1. Obxecto de estudo da Psicoloxía do Desenvolvemento 1.2. Procesos e etapas do desenvolvemento durante a vida 1.3. Determinantes do desenvolvemento 1.4. Deseños básicos para a investigación evolutiva 2. A educación infantil 2.1. Fins e obxectivos da educación infantil 2.2. O currículo na educación infantil 2.3. As competencias básicas en educación infantil

2. DESENVOLVEMENTO PSICOMOTOR	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introducción 2. O desenvolvemento físico 3. Desenvolvemento psicomotriz na primeira infancia<ol style="list-style-type: none"> 3.1. Sistemas para actuar no mundo: Os reflexos 3.2. Sistemas para recibir información: Os sentidos 3.3. Sistemas para transmitir información: O pranto e o sorriso 3.4. A motricidade 4. Desenvolvemento psicomotriz na segunda infancia<ol style="list-style-type: none"> 4.1. Progresos na psicomotricidade grossa 4.2. Progresos na psicomotricidade fina 4.3. Estabelecemento da preferencia lateral 4.4. O corpo como esquema 4.5. O ton muscular 4.6. A estruturación do espazo e do tempo
3. DESENVOLVEMENTO COGNITIVO	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introducción 2. O desenvolvemento cognitivo na primeira infancia<ol style="list-style-type: none"> 2.1. O Desenvolvemento da atención 2.2. O Desenvolvemento da memoria 2.3. O Desenvolvemento da intelixencia 3. O desenvolvemento cognitivo na segunda infancia<ol style="list-style-type: none"> 3.1. Desenvolvemento da atención 3.2. Desenvolvemento da memoria 3.3. Desenvolvemento da intelixencia 4. Implicacións educativas para a etapa
4. ADQUISICIÓN E DESENVOLVEMENTO DA LINGUAXE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introducción 2. Adquisición e desenvolvemento da linguaxe nos dous primeiros anos<ol style="list-style-type: none"> 2.1. Etapa prelingüística 2.2. Etapa lingüística 2.3. Aspectos que favorecen a adquisición da linguaxe 3. Desenvolvemento da linguaxe a partir dos dous anos<ol style="list-style-type: none"> 3.1. Introducción 3.2. Adquisición dos sons da lingua: desenvolvemento fonolóxico 3.3. Adquisición do significado das palabras: desenvolvemento semántico 3.4. Adquisición das regras de organización das palabras: desenvolvemento morfosintáctico 3.5. O coñecemento acerca da linguaxe 4. Implicacións educativas para a etapa
5. DESENVOLVEMENTO AFECTIVO-EMOCIONAL E DA PERSONALIDADE	<ol style="list-style-type: none"> 1. Introducción 2. Desenvolvemento persoal, afectivo-emocional e social na primeira infancia<ol style="list-style-type: none"> 2.1. A construción da identidade persoal 2.2. O desenvolvemento afectivo-emocional 2.3. O desenvolvemento social 3. Desenvolvemento persoal, afectivo-emocional e social na segunda infancia<ol style="list-style-type: none"> 3.1. A construción da identidade persoal 3.2. O desenvolvemento emocional e moral 3.3. O desenvolvemento social 4. Implicacións educativas para a etapa

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Actividades iniciais	B24	3	0	3
Sesión maxistral	A2 A4	16	0	16
Aprendizaxe colaborativa	A3 A15 B1 B5 B11 B24 C4 C6 C7	8	18	26
Traballos tutelados	A2 A4 B1 C6	8	10	18
Estudo de casos	A2 B1 B5 C6	0	15	15
Análise de fontes documentais	B11	0	5	5
Proba de ensaio	A2 A4	2	15	17
Investigación (Proxecto de investigación)	A2 A4 B1 B5 B11 C6 C7	5	35	40
Atención personalizada		10	0	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Actividades iniciais	Actividades que se levarán a cabo antes de iniciar o proceso de ensino-aprendizaxe a fin de coñecer as competencias, intereses e/ou motivacións que posúe o alumnado para o logro dos obxectivos que se queren alcanzar. Presentación da materia.
Sesión maxistral	Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais e a introdución de algunhas preguntas dirixidas ao alumnado, coa finalidade de introducir e presentar os coñecementos de cada tema e facilitar a súa aprendizaxe.
Aprendizaxe colaborativa	Conxunto de procedementos de ensino-aprendizaxe guiados de forma presencial, que se basean na organización da clase en pequenos grupos nos que o alumnado traballa conxuntamente na resolución de actividades e prácticas relativas a cada tema asignadas polo profesorado para optimizar a súa propia aprendizaxe e a dos outros membros do grupo
Traballos tutelados	Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma do alumnado baixo a tutela da profesora na aula. Trátase de actividades de orientación-execución e de demostración-práctica a fin de que o alumnado comprenda significativamente a información e a integre na súa estrutura de coñecementos.
Estudo de casos	Metodoloxía na que terán que elaborar informes psicoevolutivos, a partir da observación participativa ou da aplicación de probas, de alumnado de educación infantil. Todo isto farase a través dun proceso de discusión en pequenos grupos de traballo.
Análise de fontes documentais	Técnica metodolóxica na que terán que utilizar material bibliográfico relevantes para a temática da materia con actividades especificamente deseñadas para a análise dos mesmos. Emprégase como introdución xeral á materia, no estudo de casos ou como síntese de contidos de carácter teórico ou práctico.
Proba de ensaio	Proba na que se busca responder por escrito a preguntas de certa amplitude valorando que se proporcione a resposta esperada combinada coa capacidade de razoamento (argumentar, relacionar, etc.). Utilízase para a avaliación sumativa. Permite medir as habilidades de síntese, de comparación, de redacción do alumnado, polo que implica un estudo amplo e profundo dos contidos teórico-prácticos, sen perder de vista o conxunto das ideas e as súas relacións.
Investigación (Proxecto de investigación)	Proceso de ensinanza orientado a facilitar a construción expansiva do coñecemento mediante a realización de actividades-prácticas para identificar, analizar e estudar algunhas das características psicoevolutivas do alumnado de infantil a través da observación, de autoinformes e de estudos clínicos

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición

<p>Aprendizaxe colaborativa</p> <p>Traballos tutelados</p> <p>Estudo de casos</p> <p>Análise de fontes documentais</p> <p>Investigación (Proxecto de investigación)</p>	<p>A atención personalizada realizarase tanto no escenario da aula como en titorías. Consistirá en guiar e tutelar o proceso da aprendizaxe dos grupos de traballo nas distintas actividades de tipo práctico e na elaboración dos informes pertinentes. Todo isto farase coa finalidade de facilitar que o alumnado comprenda significativamente a información, a integre na súa estrutura de coñecementos e se implique activamente.</p>
---	--

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Aprendizaxe colaborativa	A3 A15 B1 B5 B11 B24 C4 C6 C7	Traballo en grupos de catro persoas que consiste na realización de actividades a facer na aula e fóra dela para cada un dos temas. Estas actividades colaborativas serán basicamente de orientación-execución ou demostración-práctica. Este traballo realizarase para que o alumnado comprenda significativamente a información e a integre na súa estrutura de coñecementos.	0
Traballos tutelados	A2 A4 B1 C6	Informe do traballo individual e grupal realizado para a elaboración de actividades de orientación-execución e de demostración-práctica. Este informe entregarase a través da plataforma virtual Moodle da Universidade da Coruña.	20
Análise de fontes documentais	B11	Busca de fontes documentais para descubrir os contidos propios e específicos da disciplina e o currículo da educación infantil.	0
Investigación (Proxecto de investigación)	A2 A4 B1 B5 B11 C6 C7	Trátase de identificar, analizar e estudar algunhas das características psicoevolutivas dunha pequena mostra de alumnado de infantil e elaborar informes/artigos psicoeducativos, a partir da observación participativa ou da aplicación de probas, en base aos datos obtidos. Todo isto farase a través dun proceso de discusión en pequenos grupos de traballo. Este informe entregarase a través da plataforma virtual Moodle da Universidade da Coruña.	40
Proba de ensaio	A2 A4	Proba de carácter individual para verificar o grao de adquisición das competencias do "saber" e "saber facer".	40

Observacións avaliación

1ª CONVOCATORIA. 1ª

OPORTUNIDADE

Dependendo da asistencia continuada ou non as clases, hai dúas modalidades de seguir a materia de ?Psicoloxía do desenvolvemento de 0 a 6 anos? que determinan dous modos diferentes de avaliación: Modalidade A: Avaliación Continua e Modalidade B de Avaliación Final

? Modalidade A.

Avaliación Continua. Nesta modalidade levarase a cabo unha avaliación de tipo procesual consistente na realización dunha serie de actividades e prácticas de cada tema realizadas en grupo co seguimento periódico das mesmas.

Por tanto será obrigatoria a asistencia ás clases (como mínimo o 85% das horas presenciais, é dicir, só se poderá faltar un máximo de 4 módulos no cuadrimestre con ou sen xustificación, en caso contrario deberase optar pola modalidade B), sendo imprescindible ademais a participación activa e continuada por parte do alumnado no grupo de traballo na aula (no caso de non ser así contabilizarase como unha ausencia). Esta avaliación levarase a cabo a partir:

a/ Da exposición oral e presentación por escrito das actividades de grupo de cada un dos temas (traballos tutelados) que suporán un máximo dun 20% da cualificación

b/ Da presentación por escrito das prácticas grupais que se suxiren para cada tema (investigación -proxecto de investigación-) e que suporán un máximo do 40% da cualificación.

c/ Da proba do ensaio individual sobre os contidos teórico-prácticos da materia. Isto representa como máximo un 40% da cualificación.

Para superar satisfactoriamente a materia será necesario presentar todas as actividades e prácticas propostas para cada tema e realizar a proba de ensaio individual, obtendo en cada unha delas o 50% do peso da cualificación e participar no traballo non presencial como mínimo nun 85% das horas traballadas.

A cualificación final será a suma das puntuacións obtidas en cada un dos elementos da avaliación segundo o seu peso respectivo. No caso de non superar algunha das partes obrigatorias, a nota final será a nota da parte non superada.

?

Modalidade B . Avaliación Final. Para aquel alumnado que non asista ao 85% das horas presenciais ou con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, a cualificación virá determinada por unha proba final escrita dos contidos teórico-prácticos da materia.

1ª CONVOCATORIA. 2ª OPORTUNIDADE

- Na Modalidade A. Terase que repetir a parte obxecto de avaliación en que non se acadou o 50% do seu peso na cualificación

- Na Modalidade B. A avaliación realizarase segundo o sinalado para a 1ª oportunidade.

OUTRAS CONVOCATORIAS

Nas restantes convocatorias seguirase a Modalidade B de Avaliación Final, isto é proba escrita dos contidos teórico-prácticos da materia do curso académico correspondente.

Fontes de información

Bibliografía básica

ADRIAN SERRRANO, J.E. (2008). El desarrollo psicológico infantil: áreas y procesos fundamentales. Castelló de la Plana: Publicaciones de la Universitat Jaume BASSÉDAS, E., HUGUET, T. e SOLÉ, I. (2006). Aprender y enseñar en educación infantil. Madrid: Graó BERGER, K.S. (2007). Psicología del desarrollo: Infancia y adolescencia (7ª ed.). Madrid: Editorial Médica Panamericana BERGER, K.S. e THOMPSON, R.A. (1997). Psicología del desarrollo: Infancia y adolescencia. Madrid: Editorial Médica Panamericana BERK, L.E. (1999). Desarrollo del niño y del adolescente. Madrid: Prentice Hall BERMÚDEZ, M.P. e BERMÚDEZ, A.M. (Eds.) (2004). Manual de Psicología Infantil. Aspectos evolutivos e intervención psicopedagógica. Madrid: Biblioteca Nueva BURMAN, E. (1994). La deconstrucción de la Psicología Evolutiva. Madrid: Aprendizaje Visor CARPINTERO, E. e BELTRÁN, J. (2013). Psicología del desarrollo. Madrid: CEFCONDE PLAZA, D. (2009). Psicología del desarrollo infantil. Málaga: Ediped (Material Audiovisual) CÓRDOBA, A.I.; DESCALS, A. e GIL, M.D. (Coords.) (2006). Psicología del desarrollo en la edad escolar. Madrid: Pirámide CORRAL, A., GUTIERREZ, F. e HERRANZ, P. (1997). Psicología Evolutiva. Tomo I. Madrid: UNED CRAIG, G.J. (2001). Desarrollo psicológico (8ª ed.). México: Prentice Hall DELVAL, J. (1994). El desarrollo humano. Madrid: Siglo XXI DELVAL, J. e UNESCO, I. (1991). La aventura de crecer (material audiovisual) UNESCO, I. (2010). El desarrollo del bebé: cognición, emociones y afectividad. Madrid: Alianza Editorial GARCÍA MADRUGA, J.A. e LACASA, P. (Dirs.) (1990). Psicología evolutiva. 2 Vols. Madrid: UNED GARCÍA MADRUGA, J.A. et al. (2010). Psicología del desarrollo I. Madrid: UNED (libro electrónico) GARCÍA MUÑOZ, A. (2010). Psicología del desarrollo en la etapa de educación infantil. Madrid: Pirámide GIMÉNEZ-DASI, M. et al. (2006). Psicología del desarrollo: addenda, guía didáctica y prácticas. Madrid: UNED GIMÉNEZ-DASI, M. e MARISCAL, S. (Coords.) (2008). Psicología del desarrollo. Desde el nacimiento a la primera infancia. Vol. 1. Madrid: McGraw Hill GÓMEZ ALBO, A. (2010). Unha viaxe pola infancia. Vigo: In Indo Edicións GUTIERREZ, F. e VILA, J.O. (coords.) (2011). Psicología del desarrollo 2. Madrid: UNED KLEIN, L. e HICKMAN, D. (1994). El mundo en pañales (material audiovisual) MAÍLLO, J.M. (2006). Psicología del desarrollo: en una perspectiva educativa. Madrid: CEP MARTÍN, C. e NAVARRO, J.I. (2009). Psicología del desarrollo para docentes. Madrid: Pirámide MARTÍN, C. e NAVARRO, J.I. (Coord.) (2016). Psicología evolutiva en Educación Infantil y Primaria. Madrid: Pirámide MARTÍN SÁNCHEZ, M.V. (2009). Psicología de la educación y del desarrollo en educación infantil. Málaga: Ediped (material audiovisual) MIRAS, F., SALVADOR, M. e ÁLVAREZ, J. (2001). Psicología de la educación y del desarrollo en la edad escolar. Granada: Grupo Editorial Universitario MUÑOZ GARCÍA, A. (2010). Psicología del desarrollo en la etapa de educación infantil. Madrid: Pirámide MUÑOZ TINOCO, V. et al. (2011). Manual de psicología del desarrollo aplicada a la educación. Madrid: Pirámide PALACIOS, J., MARCHESI, A. e COLL, C. (Comps.) (1990). Desarrollo psicológico y educación. I. Psicología Evolutiva. Madrid: Alianza Psicológica PALACIOS, J., MARCHESI, A. e COLL, C. (Comps.) (2002). Desarrollo psicológico y educación. I. Psicología Evolutiva (2ª edic.). Madrid: Alianza Psicológica PAPALIA, D.E., WENDKOS, S. e DUSKIN, R. (2005). Desarrollo Humano (9ª edic.). Madrid: McGraw-Hill PERINAT, A. (2002). Psicología del desarrollo. Del nacimiento al final de la adolescencia. Barcelona: UOC PÉREZ-DELGADO, E. e GARCÍA ROS, R. (2010). Psicología del desarrollo II. Madrid: McGraw-Hill/Interamericana de España (libro electrónico) PERINAT, A. (2007). Psicología del desarrollo: Un enfoque sistémico. Barcelona: UOC PÓVEDA, B. e GRANDE, P. (2013). Psicología del desarrollo. Zaragoza: Stylo Digital RICE, F.P. (2000). Desarrollo humano. Estudio del ciclo vital. México: Prentice Hall RUBIO, R. (1992). Psicología del desarrollo. Madrid: CCSS ADURNI, M., ROSTÁN, C. e PLANUGUMÁ, P. (2008). El desarrollo de los niños paso a paso (3ª ed.). Barcelona: UOC SANTROCK, J.W. (2006). Psicología del desarrollo en la infancia (10ª ed.). Madrid: McGraw-Hill SHAFFER, D.R. (1999). Psicología del desarrollo: Infancia y adolescencia (5ª ed). México: Internacional Thomson Editores SILVESTRE, N. e SOLÉ, M.R. (1993). Psicología evolutiva. Infancia, preadolescencia. Barcelona: CEACT HALENBERG, E. (2006). Bebé Humano (material audiovisual) TRIANES, M.V. e GALLARDO, J.A. (Coords.) (2003). Psicología de la educación y del desarrollo. Madrid: Pirámide TRIANES, M.V. e GALLARDO, J.A. (Coords.) (2004). Psicología de la educación y del desarrollo en contextos escolares. Madrid: Pirámide YUSTE, N., GAZQUEZ, J.J. e PÉREZ FUENTES, M.C. (2007-2008). Psicología del desarrollo en la escuela (2 Vols.). Granada: Grupo Editorial Universitario

Bibliografía complementaria

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

Os contidos teóricos, actividades e prácticas poden obterse tanto en Moodle como no Servizo de Reprografía da Universidade. As actividades e prácticas entregaranse vía telemática (a través da plataforma virtual Moodle) para contribuír a un desenvolvemento sostíbel, previr impactos negativos sobre o medio ambiente, e evitar o esgotamento de recursos naturais.

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías